

Forfatter: Bagger, Carl

Titel: Udvalgte Skrifter

Citation: Bagger, Carl: "Udvalgte Skrifter", i Bagger, Carl: *Udvalgte Skrifter*, udg. af OSKAR SCHLICHTKRULL , 1928, s. XXIV. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-bagger01val-shoot-idm140621538774160.pdf> (tilgået 19. april 2024)

Anvendt udgave: Udvalgte Skrifter

III.

Da Bagger i 1836 »skriver lange Vers, jeg over mig,« var Vejen for en saadan versificeret Selvdom banet. Den forelaa nemlig allerede paa Prosa i Fortællingen »Min Broders Levnet«, som udkom paa Schubothes Forlag i Dagene mellem 20. Februar og 20. Marts 1835. Denne er en Fantasi over Baggers eget * xxv Liv med en saa nær Tilknytning til Virkelighedsmotiver, at det for Samtiden var en let Sag ikke blot at genkende Digterens eget Fysiognomi, men ogsaa at udpege den ene Model efter den anden i hans Omgangskreds. Meget har i saa Henseende Aarene udvisket; men det Sindelag, hvormed Bogen er skrevet, og som giver den dens Værd og Berettigelse, lader sig endnu bestemme. Vi vil da begynde med at fastsætte, i hvor vid en Udstrækning Bagger i Tid og Sted knytter Beretningen til sin egen Person. For den samtidige Læser maatte Fortællingen virke med Nutidsfriskhed. Den dufter af Døgnets Stemning og Nuets Samtaleemner. Men samtidig har Bagger søgt at dæmpe Virkningen af Hovedhandlingens nære Forhold til hans eget Liv ved at rykke den nogle Aar tilbage i Tiden. En Undersøgelse paa Grundlag af de faa direkte opgivne Tidsangivelser vil give til Resultat, at Bagger har henlagt Hovedhandlingen, som strækker sig over halvandet Aar, til Tiden omkring Aarene 1828-29; men det, der for ham selv var disse Aars Indhold - Kærlighedsforholdet til Thora og Barnets Fødsel - fjerner han fra Nutiden ved at føre det tilbage til et Tidspunkt, der ligger 4 Aar forud for Hovedhandlingen.

Skuepladsen for Bogens Handling er først en Herregaard paa Sjælland; dernæst føres vi til København; saa følger et Afsnit i Jylland, og til sidst ender vi igen i København; vi passerer kort sagt - og i rigtig Rækkefølge - de Stationer, som markerer Hovedpunkterne i Baggers eget Liv: Opholdet paa Basnæs, Bohêmelivet i København, Thora i Jylland (Barnets Fødsel), og paa ny København i endnu vildere Udskejelser. XXVI

Allerede i Skildringen af den første Lokalitet lægger Bagger hele sit Hjærte ind. Det dejlige »Højerup«, som han benævner det Gods, han anbringer oppe i det nordlige Sjælland, er nemlig indtil de mindste Enkeltheder det elskede Basnæs, blot at dette laa i det sydlige Sjælland. Naar det hedder, at Højerup var omgivet af Grave, hvis Vand aldrig var rigtig klart, og smaa Taarne stod paa alle Fløjene af Gaarden, saa kan enhver ved Selvsyn forvise sig om, at netop saadan ser den Dag i Dag Basnæs ud.*)

Naar det videre hedder at »en uhyre Lade, bygget af store firkantede Kampestenene var det første, som faldt en i Øiet, naar man kjørte ind ad den store Stenport med de underlige, gamle Forziringer. Paa Laden var indhugget med Jernbogstaver: Axel Arnfeldt 1647«, vil Ligheden med Basnæs tydeligt fremgaa af en Beskrivelse fra 1828, i hvilken det hedder: »Stedet er mærkeligt ved en Lade opbygget af gammelt Murværk med uhyre Kampesten imellem og (en) kunstig Port mellem Borgegaarden og Ladegaarden med adskillige Sandsteens Sirater og Inskription i det spanske Sprog.«**) En ældre Skildring***) (fra 1746) beretter endvidere: »Laden er nok den største, som nu findes i Danmark, hvis Mure og Vægge er af lutter hugne Kampesten. Paa Enden * * * xxvii af den store Lade staar Arnfeldts Symbolum: Pietate et integritate 1636«.

Et lille yndefuldt Træk ved sin Faders Gaard fremhæver Johannes Harring med synlig Glæde: »Umiddelbart fra Hovedbygningen kunde man gaa ned i Haven; Viinranker og Ferskentæer beklædte Murene, ja, ved at gjennembyrde en Rude havde man ført en Ranke ind i Havestuen, og det var da morsomt at see, hvorledes den Green, der var inde i Værelset, grønnedes tidligt om Foraaret, medens den øvrige Deel af Træet udenfor var død og kold!« At det er et sét Træk fremgaa af ovennævnte Beskrivelse under Omtalen af Haven ved Basnæs som den saa ud, da Thora og Carl Bagger var unge*): »Viindriveriet er især fortræffeligt og forskønnet ved alle de Underholdninger, som denne Slyngplante skjænker Liebhabereren. Den røde Frankenthaler knibes og skæres saa net, at den udenfor Glashuset bærer Klaser af flere Punds Vægt og igjennem Vinduesposterne i den smukke Havesal er Ranker indladte saa net, at de slynge sig som Guirlander under Loftet og samle sig omkring Lysekronen midt over det runde Bord til en Gruppe af Druer . . . «

Baade i Romanen og i Livet vælter det vilde Hav sig stormende uden for Borgen. Det er i Uros= eller Uvejrstemning, Bagger ynder at tænke paa sit Basnæs; det saa vi allerede i Digtene, og det er da ogsaa med denne sælsomt dragende Uhyggeklang i Øret, at han former de sønderrivende Begivenheder, han lader foregaa paa Høierup Gods. Og videre behager Fantasien sig med visionær Klarhed i en Uddybning af den Smertens Stund, da det elskede Sted »er * xxviii kommet i Fremmedes Hænder.« Det var netop, hvad Bagger tre Aar senere maatte opleve at se blive til Virkelighed med sin Ungdoms Lykkested: Basnæs.

Det er betegnende for hans passionstørstende Sind, at han tager Forskud paa Lidelsen.

Fra Herregaarden Høierup paa Sjælland flyttes nu Skuepladsen til det Thyenseske Gods i Jylland, og atter er Lokaliteten bestemt ved en lidelsesfyldt Oplevelse i Baggers Liv.

Fra en lille Høj i Præstegaardshaven ses ud over en fjern Hedestrækning med 12 eller 13 Høje. Alt tyder paa, at dette er Vium Præstegaardshave. I en Topografi over Vium Sogn, fortæller Niels Blicher, at »Præstens

Hovedlod har alene ti.«*) Det er aabenbart disse 10 Høje, som i Traps Danmark (6. Bd. 4. Udg. S. 295) omtales som fredlyste, og der tilføjes: »Fredlyste er endvidere paa Præstegaardens Mark Troldhøj og den paa samme Ejendom liggende Del af en anden Gravhøj, samt under Vium atter en Høj.« Ikke langt fra Vium Præstegaard ligger Skovridergaarden Stendalgaard. Indtil de mindste Enkeltheder er Baggers Skildring af den Thyenseske Herregaard en Beskrivelse af Stendalgaard og Omegn: den Granskov, der ligger tæt ved Herregaarden, og om hvilken det hedder, at den dengang var en ganske ung Plantage, er da de Partier af Stendal Plantage, der ligger omkring Stendalgaards Marker, og som er tilplantet lige i Begyndelsen af det 19. Aarhundrede. Den lange Allé, ad hvilken Johannes ser ud over en Eng, fra hvilken nogle Vildænder flyver op, er en Skovvej, som bærer samme Navn den * xxix Dag i Dag. Fra dens ene Ende har man Udsigt ned til en Eng, Stendalen, hvor der staar Vand en Del af Aaret, og hvor man ofte træffer Vildænder. Paa Baggers Tid kunde man se vidt ud over Engen; nu har man kun et lille Kig, da Udsigten er spærret af høje Graner.*)

Paa Stendalgaard fødtes som omtalt Thoras og Baggers Barn, hos daværende Skovrider Bang. Ingen af Baggers Biografer nævner, at han har besøgt hende her. Den præcise Lokalskildring synes dog at tyde derpaa. Hele Skildringen bærer iøvrigt det flygtige Besøgs Karakter; han har set Stederne, men hverken til Naturen eller Menneskene har han noget fortroligt Kendskab. Skal han skildre et Foraar i Jylland, sker det i en saa intetsigende Vending som denne: »Det var netop et dejligt *fydsk* Foraar,« og da han - aabenbart i en Følelse af denne Beskrivelses Magerhed - vil udtrykke sig lidt fyldigere, tyer han til »Mallen ved Flommen under *Sorø Sø*.« Lige saa lidt kender han til det jydske Sprog. Han lader saaledes en Jydsk Forpagter tale om sin Kalvekudsk. Det kunde Forpagteren paa Basnæs gøre; men ikke nogen Jyde vilde bruge det Ord. Naivt beder han endvidere sine Læsere undskyldte, at han har ladet Halvor Thyesen tale jysk Bondedialekt. Der er næppe een jysk Vending i Halvors Mund. Bagger troer, at naar han lod ham dygtigt mange Gange sige »Fanden slaa mig«, var det godt Jydsk.

Endnu et Bevis paa, at Bagger ikke føler sig helt hjemme i Stendalgaardslokaliteterne er det, at hist og her isprænges hans Skildring Basnæs-Erindringer.

* - xxx

Naar Halvor taler om at gaa paa Jagt i Sibberup Krat, er vi pludselig ved Basnæs. Der og ikke i Jylland ligger Sibberup Krat. Naar samme Halvor skal give sine Hunde Navne, maa nødvendigvis en af dem hedde Mufti; saadan hed nemlig Thoras Hund paa Basnæs. Og naar Bagger vil give os Indtryk af de landlige Sysler ved at præsentere os for en Foged, der ved Hjælp af en dejlig Stok holder en Flok Grøftegravere til Ilden, er denne Foged en gammel Bekendt fra Basnæs. Det er om ham, han synger i Digtet »Sommeren«:

»Forvalteren prygler paa de hovne
krakilske Bønder med sin Stok.«

Fra Herregaardens Sale og Naturens Friskhed gaar nu Vejen til Hovedstadens snævre Kamre og til Kroer og Kipper af usleste Art. Her hengaar *Arthur Harrings* Liv med Skøger og kyniske Svirebrødre. Grænsen mellem Digt og Virkelighed vil det naturligt ikke her være muligt at drage. Om en Skikkelse som Bagger danner sig hurtigt Myte.*) Jeg skal derfor vel vogte mig for at meddele andet end, hvad vi ved fra hans egne Beretninger og fra Skildringer, som gennem Vilh. Møller er naaet til os fra Svogeren Fr. Fiedler. Dette vil, sammenholdt med Digtene, alt i alt give os et ret paalideligt Indtryk. Saa tidligt som i 1828 skriver han til en soransk Ven: »Alene deraf, at Du hverken Penge eller Brev har faaet, maa Du slutte Dig til, at jeg er aldeles den, jeg var i Sorø; min Natur har aldeles ej forandret sig. Det er idag d. 15. Maj, og jeg har allerede * - xxxi fortæret de Penge, hvoraf jeg skulde leve Maaneden ud. Af mine Autores har jeg kun Cicero de officiis tilbage; imidlertid giver jeg min Kavalerparol paa, at det ikke er nogen fortrinlig Agtelse for Bogen, men kun dens daarlige Udsende, som har bevæget mig til at beholde den. Du kan ellers troe, kjære Ven, at dette just er en Verden for mig: idelig Tummel, idelig Spadseren, af og til Invitation til Selskaber, som give min Galde og min Latter Luft: hver Søndag Formiddag Serapionsklub med Andersen og Petit; stundom Kafferen hos Mini; oftere paa Teatret; tiest Besøg i en vis herlig Viinkælder - det hele hover mig, hvis blot ei den blege Jura i Baggrunden truede med en gigantisk Justinian i Haanden.«*) I et Brev til Thora fra det flg. Aar fortæller han hende, at »den arme Fritz P. har da pantsat sine, sorte, nye fine Klæder, saa at jeg paa hans Søsters Geburtsdag maatte laane ham en hel Dragt«**). I 1830 dør hans Bedstemoder, og han faar i pekuniær Henseende friere Hænder. Han synes i 32, da han flyttede sammen med Svogeren Fr. Fiedler, som manuducerede ham i Jura, at have forsøgt paa at tage sig sammen. Men da Fiedler i 34 forlod Landet for et Par Aar, mistede Bagger dermed den Kontrol, som var nødvendig for at holde ham oven Vand, og han var, da Svogeren atter vendte hjem, saa langt nede, at han færdedes i »de simpleste og elendigste Kjældere, og at han om Natten ofte ikke havde Tag over Hovedet«***).

* - * - xxxii

Kort efter sin Ankomst til Odense skriver han i et Brev til en Ven i Kristiania: »Jeg vil dog fortælle dig strax, at jeg efter utallige Fataliteter og efter at have paa det angemeneste bortødslet min Fædreneerav ... og efter at have været temmelig forfalden til »Melancholie og Brændevin«, nu endelig er bleven mere hengiven til Stadighed og Arbeide.«*)

I den ramme Scene, i hvilken Arthur i Spidsen for sine Svirebrødre trænger larmende ind til Johannes, er

de i Følge med en vis Skøge, Rikke T-. I et Eksempel af »Min Broders Levned« - som kom i hans senere Biograf Dolleris' Eje - har Bagger givet Scenen et endnu uhyggeligere Virkelighedspræg ved omhyggeligt at oplyse, at denne Dames Navn var Frederikke Tren.***) Let kendelig endnu i vore Dage er den Jyde »med den dybe Bas og den kraftige Legemsbygning«, som han - i den sidste og grelleste af Svirescenerne - anbringer spillende Piquet med en Kielerstudent. Det var et nærgaaende Portræt af daværende Inspektør og Lærer ved Borgerdydskolen paa Christianshavn, Cleophas Svenningsen. Denne sjældent dygtige og særprægede Personlighed, hvis Fysik tillod ham de største Ekstravagancer, uden at det sporedes paa ham, var en hyppig Gæst i tarvelige Beværtninger, hvor han søgte Selskab med Skippere eller Kaptajner fra, Skibene under Børsen. Saadanne Steder mødtes ofte Bagger og Svenningsen, begge gode, vittige Hoveder, der mente, at den rette Menneskelighed fandtes oprindeligere i slige Kredse end hos de saakaldte »fine«.

* *
-- XXXIII

Det er et Interiør fra denne Verden, Bagger har givet os, og Svenningsen er levende karakteriseret baade i Ydre og i Tale - han havde »dette trofaste, overbevisende, langsomme Tonefald med den stærke Snurren paa R-erne«*). Ogsaa Svenningsens Væsen er ramt: hele Spillescenen lyser af Humor, netop den Egenskab, der var mest ejendommelig for ham. Et enkelt lille Træk, som ofte fremhæves hos ham, har Bagger faaet med og har derved yderligere levendegjort Figuren: »Naar han havde tømt [Glasset] lagde han Ansigtet i begge Hænder og sad saa en halv Times Tid og snurrede eller brummede som en stor Humlebi«**).

Men ikke blot er Arthurs Knejpetilværelse bygget over Forfatterens Erindringer, ogsaa den mørke Baggrund, hvorpaa denne makabre Figur danser sin Dødedans, er Skygger fra hans eget Liv. Fortællingens Begivenheder dækker her Livets med biografisk Nøjagtighed: den unge Mand indleder et Kærlighedsforhold til den unge Pige; de faar et Barn, som opdrages paa Landet i Jylland. I Bogen som i Virkeligheden faar Drengen Navnet Carl Petersen. Den lille Afvigelse, at Mathilde og Arthurs Barn holdes skjult - mens Forældrene tror, det er død - er en Variation over det Virkelighedsthema, at Barnet ganske unddroges Thoras og Carl Baggers Indflydelse, idet den lille Dreng stadig var i Jylland, Thora paa Basnæs og Bagger i København.

Men mens Arthurs Forhold til Mathilde var en Episode, var Baggers til Thora Sjælen i hans * * xxxiv Livshistorie. At Bagger har følt Tyngden af en Brøde, vidner Digtene ofte om, ja de fortæller endogsaa, at naar Tanken paa hende greb ham, da kunde midt i Munterheden Angsten for hans Sjæls Fortabelse gribe ham, Frygten for et »rædsomt Vanvid«. Dybden i Baggers Forhold til Thora maales bedst ved Afstanden mellem den »Ynglingslykke«, som han saa smukt besynger og den Fortvivlelse, hvortil Faldet førte ham. Ynglingslykken hører vi intet om i Arthurs Historie, heller ikke synderligt om Angerens Fortvivlelse. Han er slet og ret Forføreren. Og dog er der i hans bedrøvede Ord paa Dødslejet, da man fortæller ham, at hans Søn lever: »Ak, hvorfor faar jeg det først at vide nu,« et Vidnesbyrd om, at denne Episode kunde være blevet til mere, om man ikke havde handlet ilde med ham. Men naar der ogsaa i hans Lystighed ofte høres en smertelig Klang; naar han ler, fordi han ikke *kan* græde, da skyldes dette væsentligt et andet Forhold.

Tidligt i Baggers Digtning høres Toner af Forladthed, den fader- og moderløses Ensomhed. Hertil kommer yderligere Følelsen af at være født i Brøde. Det var Ord, der, fra han var en lille Dreng der hjemme hos Bedstemoderen, havde lydt i hans Øre: din Horeunge, din Bastard, dit *Hittebarn*. Her var ikke blot en Skyld at grunde over, her var en Hemmelighed at løse, et Slør at løfte. Bagger havde alle Dage en sygelig Hang til at bore sig ned i det mystiske, det spændende og oprivende (han udtaler saaledes i Forordet til sin store Tragedie om Dronning Christine, at Inspirationen hertil oprindelig var en vis Purring ved den uløste Hemmelighed, som knyttede sig til Heltens Liv og til de korporlige xxxv Grusomheder, han til sidst maatte døje). Det er da tidligt blevet et ofte tilbagevendende Spørgsmaal i hans Liv: »Hvem er min Moder?« og »Hvad var min Faders Brøde?« og denne ukendte Moder og denne ukendte Brøde har han efterhaanden gjort til Genstand for en formelig Dyrkelse i sit Liv som i sin Digtning. Vilh. Møller fortæller, at »Carl Bagger lod foretage mange Undersøgelser angaaende disse Forhold«, og at han »som et af de tvivlsomme Resultater af sin Søgen skal have fundet, at Moderen (der nok var død og begravet i Roskilde) endnu havde bragt en Pige - altsaa ham en Søster - til Verden.«*)

Ser vi ud over den Række af Moder=Billeder, Bagger har tegnet i sit Forfatterskab, er de alle Visioner. En lille Gruppe er fredfyldt og solbeskinnet; de bærer Thoras Træk, saadan kunde han drømme om hendes og sin egen Fremtid.

Den anden Gruppe er som oplevet i et Mareridt. Billederne veksler som i en sygs jagende Drømme.

Først - og med det indledes »Min Broders Levnet« - den *skønne* Moder, hvis Portræt i Sønnen Johannes' Øjne synes at forandre sin smilende Mine til vemodige Træk, og som - da hun selv viser sig - »har mistet hiin ungdommelige Munterhed og Livslyst . . . som for nogle Aar siden havde henrykt Enhver, der færdedes i hendes Nærhed . . .« - Saa Billedet af den *døde* Moder, der i Drømme viser sig for Johannes, først med Orme og Utøj væltende ud af det fromme Ansigt og af det fulde Bryst; dernæst i Skikkelsen af en dejlig tyveaars Pige med et uendelig vemodigt Aasyn. - Og endelig - i * xxxvi Forstudien til »Min Broders Levnet« - hengiver Fantasien sig til de tøjlesløseste Skildringer af Uhygge og Rædsel i Billedet af den sindssyge *Mor*, der

forfærder den Søn, der uden nogen Erindring om sin Mor forlængst har troet hende død - ved pludseligt at vise sig for ham og som den, der har født ham til Verden, kræve hans Kærlighed. -

I disse Syner er Virkelighedsbilledet - Moderen, som hun var, og som Bagger vel har faaet hende skildret: en ung, meget smuk og straalende livsglad Kvinde - bestandig trængt tilbage for uhyggelige Forvanskninger.

Ligesom Bagger havde ogsaa Arthur maattet føle Savnet af en Moder. Han rives tidligt fra hende, og han har aldrig erfaret, hvad det er at være elsket af en Moder. Heri ligger Forfatterens dybeste Forsvar for sin faldne Helt, og af dette Forhold bløder Arthurs Sind langt smerteligere end af hans Kærlighedsbrøde: da han i det sanseløse Orgie paa Broderens Værelse faar Øje paa sin Moders Portræt, da bliver der stille i hans Sind, da mødes Kristus med Bakkus.

Det vægtigste Forsvar, Arthur selv fører for sit Liv, knytter han til Faderen, hvem han elskede indtil Afguderi, og »siden den Tid, da jeg jordede ham, har mit Hjærte været en Jordklump, hvor ingen lægende Urt, ingen Blomst kunde trives.«

Det berettes i Biografierne, at det er en Tradition i den Fiedlerske Familie, at Modellen til Arthurs Fader skal have været *Jacob Brønnum Scavenius*. Dette maa dog forstaaes med al muligt Forbehold. Af Scavenius (1749-1820) er der sikkert intet andet i denne Figur end nogle rent ydre Træk af hans xxxvii Karriere. Scavenius var Søn af en Handelsmand i Skagen; efter Faderens Død levede han her i København i smaa Kaar og gennemførte ikke et paabegyndt Studium. 1776 fik han Ansættelse som Assistent i det asiatiske Kompagnis Tjeneste i Ostindien, hvor han snart blev Faktor. Efter at have tilbragt 15 Aar i Bengalen, vendte han 1792 tilbage her til sit Fædreland med en meget betydelig Formue, for hvilken han havde erhvervet sig flere Godser. Alt dette falder i det væsentlige sammen med, hvad der fortælles om Arthurs Fader. Men hermed hører ogsaa Ligheden op. Ægteskabet først med den pukkelryggede Kone og senere med Olivia synes at være fri Opdigtning. Og Arthurs Faders Karakter har intet at gøre med den kraftfulde og gennemdygtige Scavenius, der døde i høj Alder efter at have indlagt sig store Fortjenester. Hans ydre Livshistorie havde Bagger haft Mulighed for at lære at kende derigennem, at en af hans Sønner, Lucas Frederik Scavenius*), havde været hans Klassekammerat i Sorø. Bagger har følt sig draget af det spændende i Kammeratens Beretning om Faderens Skæbne, der jo iøvrigt havde Træk tilfælles med Godsejer Fiedlers: ogsaa han havde som Handelsmand tjent saa stor en Formue, at han kunde købe et Gods. Da Fru Fiedler var død, og Godset i Dec. 1838 gik over paa fremmed Haand, var det en yngre Broder til Lucas Frederik Scavenius, der købte det.

At Arthurs Fader iøvrigt er en Fantasi over Baggers egen Fader lader sig næppe betvivle. Et Maleri * xxxviii af Peter Christian Bagger viser netop de Træk og synes at røbe de Anlæg, som Arthur mener at læse i sin Faders Billede: Intelligens, Svaghed og Melankoli.*)

Som Arthur i Fortvivelse spørger sin Broder, om det skulde være muligt, at han, Faderen, hvem han har elsket, skulde have gjort sig skyldig i en grufuld Brøde, saadan har Bagger spurgt sig selv: Vår min Fader en brødefuld Mand? Sveg han min Moder? Var han Skyld i hendes tidlige Død? Stærkere og stærkere hidser han sin Fantasi, og til sidst staar for hans Blik den pukkelryggede Kvinde, som styrtes i Bølgerne af sin Mand.

Naar Bagger standsede ved sin egen Brøde, saa mindedes han, at Fædrenes Synd skal nedarves, og da han tegnede Arthurs Skikkelse lod han Arven fra Faderen følge ham som en uafvendelig Skæbne: begge er de oprindeligt Løjtjanter i Flaaden; begge tager de - af en vis Uafhængighedstrang - deres Afsked, og begge gør de sig skyldige i en Brøde: Faderen myrder sin første Kone, Arthur »myrder Uskyld og tilintetgør en deilig Piges timelige Velfærd.« -

Ikke blot i ydre Livshistorie, men ogsaa af Sind bærer Arthur sin Forfatters Træk. De har begge denne Ujævnhed i Væremaade, der faar dem til at svinge fra Yderlighed til Yderlighed, og den stejle Stolthed og Uafhængighedsiver, som de kalder republikansk, og som gør det umuligt for dem at modtage Hjælp. Da Fr. Fiedler kom hjem fra Udlandet, havde han det største Besvær med at faa Bagger * xxxix talt til Fornuft, saa at han gik ind paa at modtage den Haandsrækning, der ene kunde bringe ham lidt paa Fode.*) Alt hvad der hed Familieindblanding har været Bagger en Plage. Med Skildringen af den Qvasitante, Generalmajorinde B., der i Fortællingen ytrer sin Familievenlighed ved at udsprede ondartet Sladder om Arthur, har Bagger taget Hævn og sat sin Tante Baronesse Sophie Selby g. m. Generalmajor v. Bülow et ondartet Eftermæle.**)

Flere Fællestræk kan nævnes: Bagger og hans Figur mødes i en ikke helt lykkelig Kærlighed til Scenens Kunst; deres lidt svævende, panteistisk farvede religiøse Anskuelser er beslægtede; de har samme litterære Smag: Arthur lader sig paa Dødslejet forelæse Partier af Ugelspiegel; Bagger begyndte faa Aar efter Bogens Fremkomst Udgivelsen af »nogle kortvillige Historier om Tiile Ugelspiegel.«***) Endvidere, den Forstaaelse, de savner hos Menneskene, søger de hos Dyrene: Arthurs bedste Ven er hans Hund Murat; det er aabenbart den, som Thora tager sig af i Digtet »Hjemkomsten«, og da Bagger kom til Odense, saas han altid i Selskab med sin »eneste og bedste Ven, en Hund ved Navn Murat.«****) Og endelig: Arthur var en Sanger; men ingen ænsede hans Sang. Det var vel nok den dybeste Skuffelse i Baggers Liv, at hans store Digteraspirationer straks blev mødt med en dræbende Kulde, so han aldrig helt fik Bugt med. Først efter

Arthurs Død forstaar Johannes, at han ^{* * * *} XL var »en lille Fugl, der har sin Rede inde mellem Løvet i det lave Buskads.« Netop saadan vurderede Bagger sig selv som Digter:

Mindes dog, at skjønt i høie Træer
Mangen Sangfugl bygger sig en Rede,
Kan man undertiden hist og her
Efter den med Held i Busken lede.

(»Til Læseren«).

Men kastes der end nok saa ofte et forsonende Skær over Arthurs Person, hans Liv blev dog ligefuldt et Liv i Selvødelæggelse, og hans Væsens Brist: *Svaghed* lader sig ikke tilsløre. Ingen Vilje møder Vanskelighederne, Arthur er uden etisk Alvor.

Denne Dom fælder Bagger over sig selv, da han lader Johs. Harring sidde til Doms over Arthur.

Johannes er Carl Baggers bedre Jeg, han er udstyret med hans reneste og bedste Interesser, Kærligheden til de store Aander, Shakespeare, Byron, Kærligheden til Naturen og Livet i den (han er som Bagger en stor Fugleven*). Han har ved med Flid at tilendebringe et teologisk Studium realiseret, hvad der for Bagger kun blev en flygtig Plan blandt mange**).

* *
-- XLI

Mens Arthurs Ansigt har Dødens Farver, og hans Liv viste, at han havde Døden i sit Hjærte, er Johannes »sund og rød som en Rødbede,« og for ham ligger Livet aabent; ham giver Bagger da ogsaa sin egen Drøm om Lykke i Eje som en Virkelighed: han vinder Mathilde, og i den idylliske Præstegaard leger den lille Carl Christian med Tinsoldater, mens Johannes fylder paa Blad til Schuboths Forlag om den fortabte Broder, over hvem den endelige Dom dog bliver et skaansomt: Han var en miskendt! De skal faa Lov at sande det, naar jeg engang er død, siger Bagger: »Jeg er en miskendt.«

Det er da ogsaa Arthurs Skikkelse, der fængsler og ikke Johannes'. Kampen synes ulige. Mod Arthur var Naturen uskaansom, mod Johannes ødsel i sin Gavmildhed. Hvor Arthur har et sygeligt, uligevægtigt Sind, dér er Johannes sund og harmonisk. Maatte Arthur leve sit Liv uden at have følt en Moders Kærlighed, er det bærende Minde i Johannes' Liv Erindringen om en yndig Moder; mens Arthur forpester sit Sind i Selskab med fordærvede Personer, hænger Johannes en frisk Blomsterkrands om sin Moders Portræt.

Arthur - og ikke Johannes - har sin Forfatters Kærlighed. Han var en stor Synder; men hans Hjærte blødte. Den sikre og sunde Johannes giver Bagger Livets Ret; men han glemmer ikke at plette ham med Dydens Selvglæde: den som drister sig til at kalde sig selv: »Jeg den rene«, og som siger om sin forførte elskede: »hun havde Dydens Ansigt og Lasternes Legeme,« staar sin Forfatter fjernt.

Jeg fejler vel næppe heller, naar jeg formoder, at der i Skildringen af Johannes er indgaaet Momenter XLII af en Dydens Ridder, som ofte satte sit myndige Jeg op mod Baggers: Svogeren Frederik Fiedler. Naar de afgørende Scener mellem Arthur og Johannes bærer det oplevedes Karakter, saa er det sikkert, fordi de afspejler Fr. Fiedlers energiske Forsøg paa at faa den ryggesløse Carl Bagger paa Fode. Hvad Fiedler har ladet Vilh. Møller berette i saa Henseende, dækker fuldt og helt, hvad Bagger fortæller i sin Bog. - -

Bagger nøjedes imidlertid ikke med at dissekere sit eget Jeg; ogsaa den Kreds af Mennesker, som han færdedes i, afgav Stof for hans Fortælling. For den kvindelige Hovedpersons Vedkommende, Præstedatteren Mathilde Johnsen, har da ogsaa Baggers Oplevelser med Thora Fiedler været bestemmende. Men iøvrigt har Bagger øjensynligt gjort sig de ivrigste Bestræbelser for at fjerne Figuren fra den, som fyldte hans Hjærte. Resultatet blev derefter. Mathilde Johnsen er blevet en af de mest forskruede Romanfigurer, vor Litteratur ejer. Man erindre sig blot en Udgydelse som denne: »Endnu ung og smuk, endnu varm af Lidenskab, vil jeg, med et glimrende Ydre, fra et høit Standpunkt, maaske blænde Verden, saa at den, begejstret ved Beskuelsen af min Kunst og af mit Talent vil tilgive min Ungdoms Synd . . .«

Det utvivlsomme Forsæt: at skabe en af Thora uafhængig Figur, har Forf. dog ikke helt kunnet gennemføre. Det hænder - til Fordel for Skildringen - at han lader Hjærtet tale med og ganske ^{*} XLIII *forglemmer sig selv, som naar han* f. Eks. lader den samme Mathilde, som oprindeligt kaldes »Pigen med de lyse Haar«, pludseligt faa Thoras »castaniebrune Haar, der kontrasterer herligt med den fine Teint.« Og har han først faaet Øje paa Thora, saa slipper han hende ikke. Vi ser hendes »deilige Hals, omkranset af en hvid Perlerad«, som vi kender den fra Ungdomsbilleder af hende, vi ser i hendes Øjne, »saa mørkebrune, som om jeg saa ned i det sorteste Mosevand«. Vi genoplever hans Kærligheds unge Lykke: »der straaede en Taare i hvert af hendes Øine« »Der sad en Vemod i hendes Ansigt der var Foraar i mit Hjerte, som naar den første Kærlighed indsniger sig hos Mennesket.«

Netop saadan synger han om hende i et af sine første Kærlighedsdigte: »Et Sendebrev«.

I hvilken Udstrækning Bagger iøvrigt har brugt levende Model, lønner det sig næppe at efterforske.

Det kan blot nævnes, at Dolleris*) hævder, at en af hans Studenterkammerater fra Sorø, Thyge de Thygeson (1806-1905), der senere blev Landstingsmand, Klitinspektør og Kammerherre, skal være Grundlaget for Skildringen af Halvor. Antydninger i denne Retning giver nogle faa Strofer fra et Digt af Bagger om hans Skolekammerater, i hvilket det hedder om Thygeson:

»Seer I hist en lystig Fyr
Springe henad Bane,
Prise høit de vilde Dyr,
Skrige som en Trane?
Hid fra Jyllands Kyst han kom.

* XLIV

Stærk som Hercul, Hjernen tom
Vil han Visdom lære.«*)

Denne fantastiske Figur har iøvrigt - som vi senere skal se - et litterært Forbillede.

Endnu en let kendelig Silhouet fremhæver Biograferne: Værten i Den sorte Hest, en lille Figur med Papegøjenæse og lang blaa Frakke, er baade i Ydre, Væsen, Navn og Stilling den dengang velkendte Gæstgiver Nepomuk Møller, ogsaa kaldet »Papegøje Møller«.

Man gør sikkert rigtigt i at flytte hele den Kreds af Standspersoner, som Johannes træffer i Præstegaarden i Jylland, over til Selskabssalene paa Basnæs. Det blandede Selskab, som ved visse Lejligheder samledes her, vakte ofte hans Latter og Satire.

En Replik i Fru Thyesens Mund har Bagger muligt selv maattet høre paa Basnæs:

»Naar man ikke kan gifte sig, bør man heller ikke forlove sig.«

De Paralleller, vi har draget mellem Bogen og Virkeligheden, har nu forhaabentligt gjort det klart, at Skildringen er en fortvivlet Mands Dom over sit eget Liv. I den forudgaaende Proces er der ikke blot en Aktor, men ogsaa en Defensor. Svagheden faar sin Skæbne, om end der over den lyser et Forsoningens Skær.

I de smaa Vers, der indleder Kapitlerne, og som ofte giver Grundtonen for det følgende, kan man høre Baggers egne dybe Hjærtesuk, smerteligst maaske i Linierna: »Forvandlet blev hans unge Vaar til ^{*} XLV en sørgelig Gravdecember.« Ogsaa lyder hans Protest mod Seivgodhed og ensidig Fordømmelse og endelig Forbandelsen af det Sted, som fortærede hans Ungdom »du By med de hundrede Laster« eller, som han kalder den i et Brev til Thora Aaret efter - »denne forbandede By«*).

Bagger ender da ogsaa sin Fortælling med et eftertrykkeligt Farvel til dette Lasternes Sodoma:

»Saa gaa da, Bog, til Byen - Jeg misunder dig ikke.«